

Validering av enkätfrågor om socioekonomiska villkor i Region Skånes Folkhälsoenkät Barn och unga i Skåne 2021

De socioekonomiska villkor vi lever under har betydelse för hälsan hos både vuxna och barn. Region Skånes Folkhälsoenkät Barn och unga i Skåne riktar sig till elever i årskurserna 6 och 9 och i gymnasiet år 2. Enkäten som genomfördes år 2021 innehöll två frågor med avsikten att mäta elevernas socioekonomiska villkor. Syftet med denna analys var att undersöka om enkätfrågorna kan anses tillförlitliga eller "valida". Analysen genomfördes genom att undersöka om eleverna svarade som förväntat i relation till registerdata för barnhushålls inkomstnivå i de områden eleverna angett att de bor i. Resultaten visade att elevernas svar på enkätfrågorna över lag hade samband med den disponibla medianinkomsten på områdesnivå. Enkätfrågorna bedöms utgöra tillfredsställande valida mått på barns socioekonomiska villkor i de aktuella åldersgrupperna.

Socioekonomiska villkor och hälsa

På befolkningsnivå har det visats att hälsan är bättre i grupper med högre social position jämfört med grupper med lägre position, ett fenomen som ofta kallas den sociala gradienten i hälsa (Marmot, 2005). Den sociala positionen benämns också ofta som socioekonomisk status eftersom både sociala aspekter, som vilken typ av utbildning eller yrke och därmed status i samhället man har, och ekonomiska aspekter som inkomstnivå vägs in i detta begrepp (Marmot, 2006).

Den sociala gradienten i hälsa finns också för barn och unga (Folkhälsomyndigheten, 2015; Marmot, 2005; Socialstyrelsen, 2024). För att påvisa barns sociala gradient i hälsa brukar föräldrarnas utbildning, inkomst eller yrke användas (Marmot, 2006). I enkäter som ställs till barn och unga är det dock svårt att mäta dessa faktorer eftersom många barn och unga inte vet vad föräldrarna har för utbildning, inkomst eller yrke (Svedberg med flera, 2016). I Region Skånes Folkhälsoenkät Barn och unga i Skåne 2021 (Region Skåne, 2021) fanns därför ingen fråga om föräldrarnas utbildning. Och istället för att fråga om föräldrarnas inkomst ställdes en fråga som avser att spegla den ekonomiska situation den unge lever i. Det ställdes också en fråga om deras föräldrars eller vårdnadshavares sysselsättningsstatus, det vill säga om de förvärvsarbetar eller inte.

Enheten för samhällsanalys, Region Skåne

Publicerad i oktober, 2024.

<https://utveckling.skane.se/regional-utveckling/statistik-och-analys/>
Analysen utfördes av Sara Lindeberg, specialistläkare i socialmedicin
och Sara Mikkelsen, statistiker. Kontakt: sara.mikkelsen@skane.se

Frågor i Region Skånes Folkhälsoenkät Barn och unga i Skåne 2021 som ingått i valideringsanalysen

Ekonomisk situation

Från Statistiska Centralbyrån (SCB), Undersökningarna av barns levnadsförhållanden (Barn-ULF)

Tänk tillbaka på de senaste 12 månaderna. Har det hänt att du inte kunnat följa med dina kompisar på något för att du inte haft råd?

- Nej
- Ja, en gång
- Ja, flera gånger
- Jag umgås inte med kompisar*

*Har kodats som "missing data" och ingår inte i analysen

Föräldrarnas/vårdnadshavarnas sysselsättningsstatus

Vad gör dina föräldrar?

Svara för den/de du bor mest hos

	Pappa/annan vårdnadshavare	Mamma/annan vårdnadshavare
Arbetar (hel- eller deltid)	☐	☐
Annat (till exempel arbetslös, studerar, långtidssjukskriven)	☐	☐
Vet inte*	☐	☐

*Har kodats som "missing data" och ingår inte i analysen

Syfte

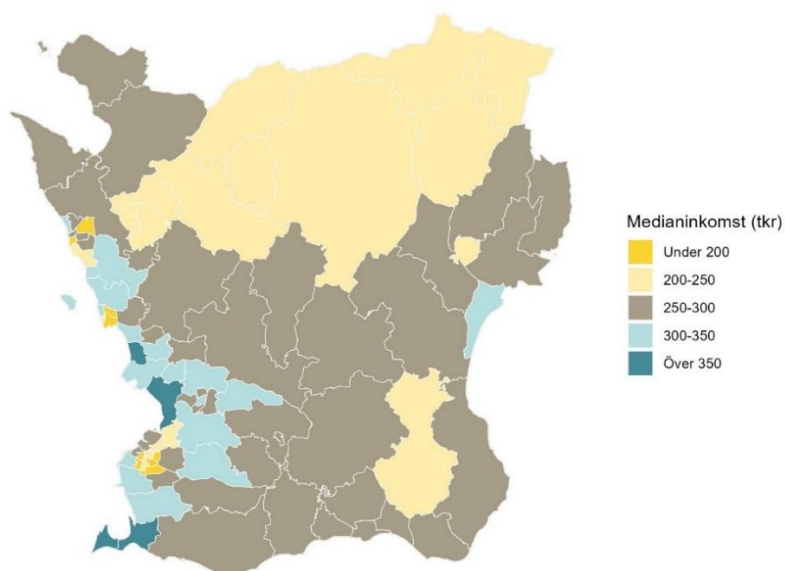
Syftet var att validera de två frågor som användes som mått på elevernas socioekonomiska villkor i Region Skånes Folkhälsoenkät Barn och unga i Skåne 2021 genom att undersöka om det finns ett samband mellan elevernas svar på enkätfrågorna och registerdata på disponibel medianinkomst för barnhushåll på områdesnivå.

Metod i korthet - se även *Metodbilaga*

I analysen användes registerdata på disponibel medianinkomst för barnhushåll för år 2021 från Skånedatabasen som tillhandahålls av Statistiska Centralbyrån (SCB). I Folkhälsoenkät Barn och unga i Skåne 2021 ingick för 10 kommuner en så kallad karttjänst där eleverna kunde ange sitt boendeområde. Totalt för Skåne kunde elevernas enkätsvar grupperas uppdelade på 89 geografiska områden, av vilka 66 områden var från de tio kommunerna med områdesindelning och övriga 23 var kommuner utan områdesindelning.

De 89 områdena länkades till passande aggregeringar av de så kallade 100-metersrutor som finns som geografisk statistiknivå i Skånedatabasen. För varje område beräknades disponibel medianinkomst per konsumtionsenhet för hushåll skrivna i respektive område och med hemmaboende barn i åldersspannet 0–24 år (Figur 1).

För analys av samband mellan elevernas enkätsvar och medianinkomsten i området utfördes linjär regression med inkomstnivån som utfallsvariabel. Totalt fanns det komplett data från både enkät och register tillgängliga för mellan 22 425 och 24 413 elever beroende på analys. I tabellerna visar den så kallade B-koefficienten dels Intercept som utgör medelvärdet för referenskategoriens disponibla medianinkomst, dels hur mycket medelvärdena för medianinkomsten i jämförelsegrupperna skiljer sig från referenskategoriens medelvärde.

Figur 1: Disponibel medianinkomst per konsumtionsenhet för hushåll med hemmaboende barn 0–24 år i de 89 geografiska områdena i Folkhälsoenkät Barn och unga i Skåne 2021. | **Källor:** Region Skånes Folkhälsoenkät Barn och unga i Skåne 2021 och SCB, Skånedatabasen – Sysselsättningsdatabasen 2021.

Samband mellan elevers enkätsvar om socioekonomiska villkor och disponibel medianinkomst på områdesnivå

För både frågan om ekonomisk situation och den om sysselsättningsstatus - för den senare för båda föräldragrupperna (pappor respektive mammor) - uppvisades för hela populationen av elever (med resultaten justerade för kön och årskurs) statistiskt signifikanta samband mellan enkätsvaren och disponibel medianinkomst på områdesnivå (Tabell 1 och 2).

Tabell 1. Resultat av linjär regression för samband mellan svar på enkätfrågan om ekonomisk situation och disponibel medianinkomst på områdesnivå. Resultaten är justerade för kön och årskurs. | **Källor:** Region Skånes Folkhälsoenkät Barn och unga i Skåne 2021 och SCB, Skånedatabasen – Sysselsättningsdatabasen 2021.

N = 24 413	B	Sig.
Intercept = medelvärde för Nej (Ref) n = 20 675	270 238	
Ja, en gång n = 1 973	-8 321	<0,001
Ja, flera gånger n = 1 765	-13 749	<0,001

B = B-koefficient. Sig. = signifikansvärde. Ref = referenskategori.

Tabell 2. Resultat av linjär regression för samband mellan svar på enkätfrågan om vårdnadshavarnas sysselsättningsstatus och disponibel medianinkomst på områdesnivå. Resultaten är justerade för kön och årskurs. | **Källor:** Region Skånes Folkhälsoenkät Barn och unga i Skåne 2021 och SCB, Skånedatabasen – Sysselsättningsdatabasen 2021.

	B	Sig.
Pappas/annan vårdnadshavares sysselsättningsstatus		
N = 22 425		
Intercept = medelvärde för Förvärvsarbetande (Ref) n = 20 652	273 340	
Inte förvärvsarbetande n = 1 773	-19 975	<0,001
Mammas/annan vårdnadshavares sysselsättningsstatus		
N = 23 385		
Intercept = medelvärde för Förvärvsarbetande (Ref) n = 19 832	276 910	
Inte förvärvsarbetande n = 3 553	-22 295	<0,001

B = B-koefficient. Sig. = signifikansvärde. Ref = referenskategori.

För frågan om ekonomisk situation var medianinkomsten i de grupper som svarat ”Ja, en gång” respektive ”Ja, flera gånger” på frågan om det hänt att de inte kunnat följa med kompisar på något för att de inte haft råd båda signifikant lägre än i gruppen som svarat ”Nej” för både flickor och pojkar (med resultaten justerade för årskurs) (Tabell 3). Efter ytterligare uppdelning av resultaten för ekonomisk situation på årskurs fanns det över lag, med undantag för pojkar i årskurs 9, ett mönster att de grupper som svarat ”Ja, flera gånger” bor i områden med lägre medianinkomst än de som svarat ”Ja, en gång”, och att båda gruppernas medianinkomster på områdesnivå var lägre än den i gruppen som svarat ”Nej” (Tabell 3).

För frågan om sysselsättningsstatus för båda föräldragrupperna var medianinkomsten på områdesnivå för samtliga elevgrupper - efter uppdelning på kön och årskurs - som svarat att föräldern inte arbetar lägre än i gruppen som svarat att föräldern arbetar (Tabell 4).

Tabell 3. Resultat av linjär regression för samband mellan svar på enkätfrågan om ekonomisk situation och disponibel medianinkomst på områdesnivå. | **Källor:** Region Skånes Folkhälsoenkät Barn och unga i Skåne 2021 och SCB, Skånedatabasen – Sysselsättningsdatabasen 2021.

	B	Sig.
Uppdelat på kön och justerat för årskurs		
<i>Flickor</i>		
Intercept = medelvärde för Nej (Ref) <i>n</i> = 10 492	270 720	
Ja, en gång <i>n</i> = 1 125	-7 947	<0,001
Ja, flera gånger <i>n</i> = 894	-15 643	<0,001
<i>Pojkar</i>		
Intercept = medelvärde för Nej (Ref) <i>n</i> = 10 183	272 361	
Ja, en gång <i>n</i> = 848	-8 846	<0,001
Ja, flera gånger <i>n</i> = 871	-11 809	<0,001
Uppdelat på kön och årskurs		
<i>Flickor årskurs 6</i>		
Intercept = medelvärde för Nej (Ref) <i>n</i> = 4 023	275 309	
Ja, en gång <i>n</i> = 413	-9 889	<0,001
Ja, flera gånger <i>n</i> = 264	-13 642	<0,001
<i>Pojkar årskurs 6</i>		
Intercept = medelvärde för Nej (Ref) <i>n</i> = 3 972	275 659	
Ja, en gång <i>n</i> = 328	-11 594	<0,001
Ja, flera gånger <i>n</i> = 293	-13 635	<0,001
<i>Flickor årskurs 9</i>		
Intercept = medelvärde för Nej (Ref) <i>n</i> = 3 273	275 806	
Ja, en gång <i>n</i> = 361	-4 702	0,092
Ja, flera gånger <i>n</i> = 304	-12 421	<0,001
<i>Pojkar årskurs 9</i>		
Intercept = medelvärde för Nej (Ref) <i>n</i> = 3 362	273 265	
Ja, en gång <i>n</i> = 258	-4 935	0,210
Ja, flera gånger <i>n</i> = 256	-3 950	0,116
<i>Flickor gymnasiet år 2</i>		
Intercept = medelvärde för Nej (Ref) <i>n</i> = 3 196	279 504	
Ja, en gång <i>n</i> = 351	-8 969	<0,001
Ja, flera gånger <i>n</i> = 326	-20 247	<0,001
<i>Pojkar gymnasiet år 2</i>		
Intercept = medelvärde för Nej (Ref) <i>n</i> = 2 849	278 486	
Ja, en gång <i>n</i> = 262	-9 639	0,002
Ja, flera gånger <i>n</i> = 322	-16 956	<0,001

B = B-koefficient. Sig. = signifikansvärde. Ref = referenskategori.

Tabell 4. Resultat av linjär regression för samband mellan svar på enkätfrågan om vårdnadshavarnas sysselsättningsstatus och disponibel medianinkomst på områdesnivå. | **Källor:** Region Skånes Folkhälsoenkät Barn och unga i Skåne 2021 och SCB, Skånedatabasen – Sysselsättningsdatabasen 2021.

<i>Pappas/annan vårdnadshavares sysselsättningsstatus</i>	B	Sig.
Flickor årskurs 6		
Intercept = medelvärde för Förvärvsarbete (Ref) <i>n</i> = 3 968	277 001	
Inte förvärvsarbete <i>n</i> = 320	-18 376	<0.001
Pojkar årskurs 6		
Intercept = medelvärde för Förvärvsarbete (Ref) <i>n</i> = 3 850	277 252	
Inte förvärvsarbete <i>n</i> = 288	-19 028	<0.001
Flickor årskurs 9		
Intercept = medelvärde för Förvärvsarbete (Ref) <i>n</i> = 3 374	277 609	
Inte förvärvsarbete <i>n</i> = 298	-22 765	<0.001
Pojkar årskurs 9		
Intercept = medelvärde för Förvärvsarbete (Ref) <i>n</i> = 3 359	275 749	
Inte förvärvsarbete <i>n</i> = 281	-11 300	<0.001
Flickor gymnasiet år 2		
Intercept = medelvärde för Förvärvsarbete (Ref) <i>n</i> = 3 246	280 929	
Inte förvärvsarbete <i>n</i> = 308	-29 237	<0.001
Pojkar gymnasiet år 2		
Intercept = medelvärde för Förvärvsarbete (Ref) <i>n</i> = 2 855	280 065	
Inte förvärvsarbete <i>n</i> = 278	-18 519	<0.001
Mammas/annan vårdnadshavares sysselsättningsstatus		
Flickor årskurs 6		
Intercept = medelvärde för Förvärvsarbete (Ref) <i>n</i> = 3 713	278 693	
Inte förvärvsarbete <i>n</i> = 741	-25 640	<0.001
Pojkar årskurs 6		
Intercept = medelvärde för Förvärvsarbete (Ref) <i>n</i> = 3 560	279 272	
Inte förvärvsarbete <i>n</i> = 671	-20 365	<0.001
Flickor årskurs 9		
Intercept = medelvärde för Förvärvsarbete (Ref) <i>n</i> = 3 277	278 254	
Inte förvärvsarbete <i>n</i> = 607	-20 234	<0.001
Pojkar årskurs 9		
Intercept = medelvärde för Förvärvsarbete (Ref) <i>n</i> = 3 224	276 985	
Inte förvärvsarbete <i>n</i> = 503	-20 525	<0.001
Flickor gymnasiet år 2		
Intercept = medelvärde för Förvärvsarbete (Ref) <i>n</i> = 3 229	280 543	
Inte förvärvsarbete <i>n</i> = 573	-22 031	<0.001
Pojkar gymnasiet år 2		
Intercept = medelvärde för Förvärvsarbete (Ref) <i>n</i> = 2 829	280 414	
Inte förvärvsarbete <i>n</i> = 458	-25 009	<0.001

B = B-koefficient. Sig. = signifikansvärde. Ref = referenskategori.

Diskussion

I denna analys undersöktes tillförlitligheten eller validiteten för två enkätfrågor om barns socioekonomiska villkor i Folkhälsoenkät Barn och unga i Skåne 2021 med hjälp av registerdata på barnhushålls disponibla medianinkomst på områdesnivå. Den ena frågan rörde elevernas ekonomiska situation och den andra föräldrarnas/vårdnadshavarnas sysselsättningsstatus. Enkäten besvarades av elever i Skåne i årskurserna 6 och 9 och i gymnasiet år 2. Resultaten för hela populationen av svarande elever justerade för kön och årskurs visade att svaren på enkätfrågorna hade samband med den disponibla medianinkomsten på områdesnivå.

Efter uppdelning av resultaten på kön och årskurs uppvisades för frågan om föräldrarnas (pappors respektive mammors) sysselsättningsstatus samband mellan enkätsvaren och medianinkomsten i alla elevgrupper. Avseende frågan om ekonomisk situation sågs sambandet i alla elevgrupper utom pojkar i årskurs 9. Det finns ingen uppenbar förklaring till varför pojkarna i årskurs 9 avvek från det gängse mönstret avseende frågan om ekonomisk situation. Upprepad analys med data från Folkhälsoenkät Barn och unga i Skåne 2024 är därför önskvärd. Värt att notera är att Folkhälsoenkät Barn och unga i Skåne 2024 innehöll ytterligare en fråga om ekonomisk situation ("Tänk tillbaka på de senaste 12 månaderna. Har det hänt att du inte kunnat köpa något som du velat ha och som andra in din ålder har, för att du inte haft råd?") som inte fanns med i Folkhälsoenkät Barn och unga i Skåne 2021. Det vore av värde att göra motsvarande valideringsanalys av den frågan för jämförelse.

Slutsats

Analysen indikerar att enkätfrågorna över lag utgör tillfredsställande valida mått på barns och ungas socioekonomiska villkor i de undersökta åldersgrupperna.

Referenser

- Folkhälsomyndigheten.** 2015. Socioekonomiska villkor och psykisk ohälsa bland tonåringar. Artikelnummer 15137. [Socioekonomiska villkor och psykisk ohälsa bland tonåringar \(folkhalsomyndigheten.se\)](https://www.folkhalsomyndigheten.se/artiklar/15137-socioekonomiska-villkor-och-psykisk-ohalsa-bland-tonaringar).
- Marmot M.** 2005. Social determinants of health inequalities. *Lancet*. 365(9464): 1099–1104. doi: 10.1016/S0140-6736(05)71146-6.
- Marmot M.** 2006. Statussyndromet. Hur vår sociala position påverkar hälsan och livslängden. Stockholm: Natur och Kultur.
- Region Skåne.** 2021. Folkhälsoenkät Barn och unga i Skåne 2021. [Folkhälsorapport barn och unga i Skåne 2021 - Utveckling Skåne \(skane.se\)](https://www.skane.se/regionen/utveckling/utveckling-skane)
- Socialstyrelsen.** 2024. Förekomst av psykisk ohälsa bland barn och unga vuxna. Aspekter av socioekonomiska utmaningar och förutsättningar. Artikelnummer 2024-5-9083. [Förekomst av psykisk ohälsa bland barn och unga vuxna \(socialstyrelsen.se\)](https://www.socialstyrelsen.se/artiklar/2024-5-9083-forekomst-av-psykisk-ohalsa-bland-barn-och-unga-vuxna)
- Statistiska Centralbyrån (SCB).** 2024. Skånedatabasen – Sysselsättningsdatabasen 2021.
- Svedberg P, Nygren JM, Staland-Nyman C, Nyholm M.** 2016. The validity of socioeconomic status measures among adolescents based on self-reported information about parents occupations, FAS and perceived SES; implication for health related quality of life studies. *BMC Medical Research Methodology*. 16:48. doi: 10.1186/s12874-016-0148-9.

Metodbilaga

I analysen användes registerdata på disponibel medianinkomst (se nedan) från Skånedatabasen som tillhandahålls av Statistiska Centralbyrån (SCB). Eftersom det inte finns personnummer för de elever som svarade på Folkhälsoenkät Barn och unga i Skåne 2021 kunde inte en länkning till registerdata för enskilda hushåll utföras. Däremot ingick i Folkhälsoenkät Barn och unga 2021 en så kallad karttjänst för kommuner som ville ha möjlighet att analysera sina resultat på områdesnivå. För de tio skånska kommuner som hade denna karttjänst kunde eleverna i enkäten markera det område de bor i på en digital karta. Som exempel fanns det för Malmö stad 14 områden för eleverna att välja på. Totalt i Skåne fanns det 89 geografiska områden av vilka 66 områden fanns i de tio kommunerna med områdesindelning och övriga 23 var kommuner utan områdesindelning. Av de totalt 26 124 elever som svarade på enkäten var det 25 594 (98,0%) som svarade på frågan om vilket geografiskt område de bor i.

För att möjliggöra statistikuttag på områdesnivå länkades de 89 områdena till passande aggregeringar av de så kallade 100-metersrutor som finns som geografisk statistiknivå i Skånedatabasen. 100-metersrutor är geografiska områden som är 100 gånger 100 kvadratmeter. Disponibel medianinkomst per konsumtionsenhet beräknades sedan för de hushåll som år 2021 var skrivna i respektive område och som hade hemmaboende barn i åldersspannet 0–24 år, vilket är det åldersintervall för barnhushåll som finns tillgängligt i Skånedatabasen.

Av de 25 594 elever med information om geografiskt område och därmed med information om disponibel medianinkomst svarade 25 559 (99,9%) på enkätfrågan om ekonomisk situation. Av dessa var det 1 131 (4,4%) som angav svarsalternativet ”Jag umgås inte med kompisar” vilket hanterades som *missing data* i analysen. Det var 24 426 (95,4%) som svarade på frågan om pappans/annan vårdnadshavares sysselsättningsstatus, och 24 873 (97,2%) svarade på frågan om mammans/annan vårdnadshavares sysselsättningsstatus. Av dessa var det 1 998 (7,8%) respektive 1 474 (5,8%) som angav svarsalternativet ”Vet inte” vilket hanterades som *missing data* i analysen. Det var 21 elever (0,1%) som inte uppgav sitt kön. Totalt fanns det därmed för denna rapport komplett data från både enkät och register tillgängliga för mellan 22 425 och 24 413 elever beroende på analys.

För att analysera sambanden mellan elevernas svar på enkätfrågorna om socioekonomiska villkor och den disponibla medianinkomsten utfördes linjär regression med inkomstnivån som utfallsvariabel. För enkätfrågan om ekonomisk situation användes som referenskategori den grupp som svarat ”Nej” på frågan om det under det senaste året hänt att de inte kunnat följa med sina kompisar på något för att de inte haft råd. De två grupper vars svar (”Ja, en gång” respektive ”Ja, flera gånger”) indikerade en sämre ekonomisk situation jämfördes därigenom mot den grupp vars svar indikerade den bästa ekonomiska situationen. För enkätfrågan om föräldrarnas sysselsättningsstatus användes som referenskategori gruppen som angett att deras förälder eller vårdnadshavare förvärvsarbetar. I tabellerna visar B-koefficienten dels Intercept som utgör medelvärdet för referenskategoriens disponibla medianinkomst på områdesnivå, dels hur mycket medelvärdena för medianinkomsten i jämförelsegruppernas boendeområden skiljer sig från referenskategoriens.